

Sedan mitten av 2021 är det nu möjligt att gå på **kulturhistorisk vandring** i Klaxåsen. Jan-Erik Wahlén från Oviken med rötter i sörbyarna i Rätans socken har lyckats med att få bidrag från Skogsstyrelsen för att röja och dokumentera sex torpplatser. Engagerade i att identifiera platserna och medverka med kroppsarbete är Billy Andersson och Robert Nilsson. I mitten av oktober 2021 var det premiär för mig att besöka platserna. Med den lokalkännedom jag skaffat mig genom åren hittade jag dem alla. I juli 2022 repeteras turen när en ny plats markerats, Berg-Halvars. Nu är det även lättare att hitta från Nya Kjells till Mon. Yngre generationer och utsocknes hittar nu enkelt väg. Koordinater och nedanstående flygfoto från cirka 1960 kan dock fortfarande vara till hjälp för de som väljer ordning och riktning själv. Jag börjar alltid min vandring medurs genom att ta Kårböleleden upp på berget.

Nya Kjells 62.37076,14.43165

Moran 62.37830,14.44058

Gamla Kjells 62.37691,14.44483

Mon 62.37607,14.43268

Arndts 62.37898,14.44380

Lillgubbes 62.37455, 14.44583

Flygfotot är valt för att ackompanjera koordinaterna och därmed ge någon aning om platsernas storlek och utbredning vid den tid som de brukades. Det finns en informationstavla vid varje plats som kortfattat berättar om platsen och de som bebott den. I följande har jag valt att utöka den informationen med mitt eventuella släktskap med de som levte och verkat på torpen. Jag utgår från vad Nils Sundkvist skriver om torpen i sin bok *"Boplatser och människor i sörbyarna i Rätan"*.

För att hitta släktband bakåt i tiden med **Berg-Halvars** första brukare Halvar Olsson (1802 – 1882) hamnar jag i Överhogdal på 1600-talet. Lika långt tillbaka i tiden och till Haverö på 1600-talet måste jag gå för att hitta släktband på hans hustru Ingeborg Jönsdotters (1807 – 1907) sida. Vad gäller efterkommande så gifter sig ett av hans barnbarns barn Axel Jönsson med min faster Dagny 1946. I övrigt noterar jag att Halvar lämnat spår av sig hos 13 av mina tremänningar.

Nya Kjells första brukare var Johan Jönsson (1869 – 1917) kusin till min morfars mor Kerstin Svendsdotter. Han gifter sig den 30 juni 1899, strax efter att torpet flyttats från **Gamla Kjells**, med Margareta Svendsdotter (1872 – 1943) från torpet **Moran**. Margareta är min farfars mors yngsta syster. Paret drabbas extremt hårt av barnadödlighet. Av elva barn överlever endast tre till vuxen ålder. Lungsoten tar de flesta inklusive deras far Det yngsta av de tre Kristina (Stina) gifter sig med Hilding Söderström från Söderhögen och får sex barn. Enda dottern Anna Maria (Ann-Mari) gifter sig med min pappas yngre bror Bertil. Nu är några av deras barnbarn grannar med mig och mina syster på Halvmälingen inte långt från **Nya Kjells**.

Mon uppläts 1866 som ett dagsverkstorp till Olof Johansson född 1830 död 1927. Olof var en farbror till min farmors far och under en tid innan 1866 ägare av min mammas föräldrahem Frankes i Bryngelhögen. Olof levde tillsammans med sin hustru Brita Larsdotter (1838 – 1930) i 67 år. Britas farfars farfars far Olof Andersson (1656 – 1720) avled även på Mon men då i Överhogdal. Olof den äldre är stamfader till hundratals i Rätans socken så här finns inte plats att notera alla dessa. Min farfar, farmor och morfar finns med, ibland flera gånger om, i den släktväven.

I nästa generation blev Anders, allmänt kallad Anken, den som bodde kvar på torpet. *"Anken var en rätt originell ungtkarl som drev en del kreatursaffärer och dessutom lite gårdfarihandel"* skriver Nils Sundkvist. Mannen med den livliga fantasin gick ur tiden 1947 vid en ålder av 78 år.

Moran började anläggas av Sven Svensson 1859. Sven (1826 – 1889) är min farfars fars svärfar. Han gifter sig 1857 med Ingeborg Jonasdotter (1838 – 1916) från Klaxåsen. På sin mors sida har Ingeborg släkt från Västjämtland, Haverö, dåtidens Borlänge i Dalarna och sist men inte minst från Hälsingland. På sin fars sida verkar det inte otroligt att hon härstammar från en Gyris Marit Eriksson från Älvdalen dömd av tingsrätten som häxa. Död innan hovrättens dom föll fängslad i Falun i januari 1669.

Svens son Sven tar vid efter faderns död i olyckan med timmerlasset på Knättberget i Vitvattnet. Han gifter sig 1892 med Märta Jonasdotter (1866 – 1942) från Kvarnsjö i Klövsjö socken. Märta och hennes tre syster anor och liv i sörbyarna är speciella och om de kan läsas

i berättelsen **Fosterbarn**. Sven och Märta lämnar 1893 torpet för att bli arrendatorer i Bryngelhögen. En kylig december 1897 får Sven "hjärnfeber" efter att ha förlorat sin mössa under en färd hem med ny häst från Rätan. Inte längre behövliga i Bryngelhögen återvände änkan och barnen till **Moran** där de städslas som arrendatorer. Sonen Sven får där en dotter med min farfars syster Gerda. Det blir ingen fortsättning på **Moran** för Sven den tredje och Gerda. Han dör i tarmvred 25 år gammal och Ingeborg dör som femåring i difteri. Sist på torpet blir istället Karl Svensson (1893 - 1974) som gifter sig med Lisa Axelsson från Klövsjö (1895 – 1988). Lisas anor förbinds, om än avlägset, i flera släktrådar med min farfar, farmor och inte minst mormor.

Arndts uppläts till Arndt Jonsson-Bolland (1829 – 1891) född i Norge. Det är okänt exakt varifrån han anlände Klaxåsen i slutet av november 1863. Folkräkningsuppgifter anger att det var från Röros. Arndt gifter sig med Märta "den andra" från **Gamla Kjells**. Historien om Agnes Halvarsdotters (1793 – 1863) *Märtor* vilka föds först och sist i barnaskaran med tolv års mellanrum kan läsas i berättelsen **Kerstin** på www.anhalten.se.

Den i födelse- och dopboken angiven som Märta Prima (1817 – 1865) är min morfars mormor. Arndt och Märta den andra (1829 - 1889) får en son som ogift avlider i tuberkulos i Lillhärdal i november 1931. *Märtornas* brorson Johan är den som flyttar och fortsätter på **Nya Kjells**.

Lillgubbes uppläts till torparsonen Jonas Ersson (1786 – 1839) från Hånbergstorp i Söderhögen och hans hustru från byn Sved i Rätan, Kristina Olofsdotter (1780 – 1833). Kristina anor finns inte med i min släktväv. När hon avlider har inga barn fötts i äktenskapet. Jonas morfars farfars far är länsman Olof Persson från Överhogdal (1612 – 1691). Olof är ytterligare en stamfar till hundratals i Rätans socken. Även här finns inte plats att notera dem alla. Alla mina far- och morföräldrar finns med i väven några flera gånger

om. Jonas gifter om sig 1835 med Sara Jonsdotter (1806 – 1882) från Hallen i Bergs socken. Jonas och Sara får två barn. Dottern Ingeborg är Svens hustru på **Moran** och därmed min farfars mormor. Som änka gifter sig Sara med Anders Andersson (1809 – 1862) torpets nye brukare och namngivare. Sara var påfallande stor och Anders kort och satt, hon kallade honom Lillgubben. Anders anor från sockerna Rätan, Överhogdal, Älvros, Vemdalen och Berg samt Haverö och Torp gör att han delar gener med ett stort antal efterlevande i Rätans socken. Föga förvånande är alla mina far- och morföräldrar bland dessa. Sedan Saras och Anders tre barn flyttat ut och Sara avlidit revs boplatsen, återstår gör ladan.